

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 39

Lýsingarprísur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leyardagin 9. oktober 1948

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

22 Árg.

UPPBYGGINGIN

og kríggsóttin

Óll europæisk lond hava starvast hugaliga við at byggja upp-
aftur tað, ið kríggid týndi. Kríggis-
týningin og kríggsórgvin guldu
ikkí bert niðurskotin hús og
verksmiðjur, sókt skip og mist
mannaliv, men eisini amboð,
sum ongar stundir hövdu verið
til at umvæla ella endurnýggja,
verksmiðjur, sum settar vóru til
at framleiða kríggsgreiðir, menn,
sum óvandir vóru við friðar-
verk og síðan óll tey, ung og
gomul, sum kríggid legði eftir
seg húsavill og hjálparleys. Alt
hetta uppbyggingarverk og um-
leggingarverk kravdi nógva tíð
og nógvan pening. Men sum
viðurskiðini úti í heiminum eru
i løtuni, tykjað hesar royndir at
uppbyggja eina sorlaða verð at
fara og steddast — ella í hvussu
er at verða hidraðar.

Tann kríggsóttin, sum nú ráð-
ar og tekur um seg víða hvar,
stedgar og forðar uppbyggingar-
arbeiðinum. Amerika var einasta
land, ið fórt var at hjálpa. Tað
gav eisini Marshall-hjálpin, men
tann peningur, sum Marshall-
hjálpin hevur sett sær fyri at
veita Europa, gongur nú til
kríggssamboð. Óttin fyri at vera
álopinn elvir monnum til at lata
vápnasmíðjurnar standa og her-
menn, sum skuldu verða tiknir
heim, halda fram við sínari her-
tænastu.

Hesi viðurskiðini loypa verðina
i ein ruðuleika. Mannsmegin
og verksmiðjumegin skulu knýta
seg út at kappvápn. Tær nýtislu-
vörur, sum menniskjan skuldi
nýta, koma ikki fram ella gerast
so dýrar, at fáur og eingin
orkar at keypa tær.

Hesin veruleikin loypur eisini
ólag og ófrið i samfelagið. Inn-
tøka arbeiðaranna røkkur ikki
til teirra neyðsynjarvörur, tí
peningartrotið og vortrotið gera
allar vörur dýrar. Hesi ólag elva
arbeiðsófrið og arbeiðisstedg og
uppreistur i samfelagnum, sum
kunna geva monnum við ein-
ræðis- og harðræðishuga at-
gongd til stýrisvald.

— Sjálvandi munnu menn
vera varir við hetta og eisini
varir við orsakirnar. Kríggid
endaði, og tá skuldu menn eins
og aftaná fyrra verðaldarkríggið

gera eitt ráð av øllum heimsins
fólkum, ið virka skuldi fyri frið
og semju og beina burtur allar
flótkjur, sum volda ófrið. Einkí
at ivast i hevur hetta ráð, sum
kallað er Sameindu Tjóðirnar,
gjørt nógvar góðar gerðir. Men
tann ójavnin, sum er millum
heimsins tjóðir i áskoðan við-
vikjandi stýrislagi og samfelags-
skipan og tey nógvu trætumál,
sum frammi hava ligið, hava
gjørt, at ikki er tað komið á
skafti, sum væntandi var at koma.
Ójavnin sum er millum tey
stóru verðaldarríkin, Sovjet-
samveldið og Amerika, hevur
bundið alt verk til semju. Tey
lita hvørt at øðrum við illtanka,
tey vápna seg, onnur lond, sum
politiskt fella i parti við øðrum
av hesum báðum londum, gera
tað sama, og so hevur verðin
býtt seg sundur i tveir manna-
garðar, sum skifta hvöss orð
hvør við annan, og sum leggja
hvør annan undir ófriðaroyndir
og kríggsuppósing.

— Amerikansk kapitalisma og
russisk kommunisma kunna ikki
rína saman. Kommunisma er
ein livsáskoðan, sum hevur
fastar materialistiskar lógir at
halda seg eftir, og sum lærir,
at neyð og kollvelting má fylgja
hinum kapitalistiska lagnum,
eins og stormar, jarðskjálvti og
eldgos fylgja jörðini i hólunum.
Tað er bert hitt kommunistiska
lagið, sum kann stilla og bera
frið og harmoni til heimin. Men
millum hesar báðar áskoðanir
liggja aðrar meira friar og ó-
bundnar. Hesar eru tó veikari
i løtuni; tær verða kroystar av
hinum, og tær eru serliga i
miklum vanda nú, uppbygging-
ararbeiðið verður hindrað av
krígssvandanum.

Týðiligt er, at verða hesar
frilyntu kreftir við undirlutan,
fáa vit einaræði og harðræði
fram. Menn eru, sum beinan
vegin halda, at ætlanin er at
fremja ófriðin og so fáa ruð-
leikan, tí tá liggur vegurin greið-
ur at fáa til ræðið teir menn,
sum seta kunna hesar tankar og
áskoðanir i hásetið.

Týðningurin

av fólksins lestri

Nútiðarmenniskjað lesur nóg,
og tá ið tað er hitt skrivaða orð-
ið, sum ger nógv til at skapa
sálarliv menniskjunnar, hennara
livsáskoðan og samfelagshugsan
— reint sagt hennara hugsjónir
bæði ringar og góðar, hevur
tað stóran týðning, hvat eitt
fólk lesur.

Farið vit til okkara litla fólk,
so er lestur okkara útlendskur.
Vit læra danskt mál i skúlunum
rættiliga gjølla, og mesti lesturin
kemur úr Danmark. Sjálvandi
hava Danir góðan lestur. Teir
eru frammalig tjóð, og teir hava
góðar bókmertir. Men nútiðar-
livið er vordið so skapt, at tað
snýr seg mest um pening og
slikt, sum kann geva manni ein
ágóða. Hesin ágóðahugurin,
henda peningatrongdin, er eisini
komin i bókmentirnar. Maskin-
tólni spýggja frá sær bókur og
bløð. Hesar bókur og hesi bløð
eru ætlað at geva vinning. Tað
er ikki sum áður, at bókin ella
blaðið skuldu vera til lærdóms
og menningar. Nei, nú fiska
oflast menn eftir tí vánaligasta,
sum er i mannalyndinum, og
bókin ella blaðið er ætlað at
skapa ein spenning, ið er sum
ein eldur og varar eina løtu.

I Danmark eins og i øðrum
londum eru menn vordnir varir
við hetta, og nógvir meta lestur
ungdómsins at vera honum til
skaðis. Æntin venjast hann at
sigggja livið frá einari rangari
síðu, ella hann venur seg at
taka eftir persónum úr bókum
og bløðum, sum ikki glógva av
stórum dygdum.

Men tað er ikki stórir frami
i bert at granska og kanna slikt.
Helst skuldi okkurt verið skotið
upp, sum kundi verið til bata.
I demokratiskum londum ber
ikkí til at seta forboð. Men har
kanst tú tosa til fólksins skil
og umdómi. Millum manna er
ein dráttur og ein ávirkan, sum
gongur i bæði borið. Ungdóm-
urin kann ávirka og venjast
at vera vandin við lestri sínum.
Skúlin kann sjálvandi ganga á
odda. Foreldrar gremja seg
nettupp um, at blaðlesturin hjá
børnum teirra er vordin ein
sjúka, og tey tveita frá sær
skúlarbeiði. Søgurnar og mynd-
irnar ávirka tey eisini so, at tey
gerast óstill og nervøs.

Har, ið ungmannaafeløgini eru,
kunna eisini tey taka lesturin
til umrøðu. Slik evni kunna
gerast til tjakevni, og frukta-
gott og áhugavert tjak kann fáast
burtur úr spurninginum.

Menn hava eisini fingið i lag
at hava ein bókadag til frama
fyri føroyskum bókmentum.
Hetta er ein roynd, ið kann
verða at stórum gagni bæði
fyri okkara bókmentir, sum
hava ring kor at arbeiða undir,
og so eisini sum ein roynd at
eggja fram hugin fyri góðum
bókmentum og ritum.

Kunnleikin i lestri er ómissi-
ligur kunnleiki. Hann er lyk-
ilin til upplýsing, mentan og
kann geva einum eitt andaligt
rikidómi, sum vert er at eiga.
Spell er tí, at hesin kunnleiki,
hesi evni, skal nýtast illa og til
ógagns.

HANDILSFRÆLSI

og útlendskur peningur

Onum törvar at vera serliga
handilsvisur, um hann gjølla og
alt fyri eitt sær, at útlendskur
peningur, valuta ella gjaldoyri,
sum menn málbera seg, gevur
londum handilsrúmd og handels-
frælsi. Er land væl stadd við gott
og virðismikið útlendskt fæ, so
kann tað keypa, har tað vil og
leita hagar, vörur eru góðar og
óðýrar. Aftur á móti er land
illa stadd við útlendskt gjaldoyra,
fæ, er tað ógvuliga bundið við
sínunum handli og trøngt við sín-
um handelsfrælsi. Tá kann tað
mest sum ongastaðnis handla
uttan i einum ella fáum stöðum
og — fær væntandi vörur sínar
dýrari og ikki altíð góðar. Ella
eisini má tað hava stórt stríð
at leita sær eftir tí peningi, tí
nýtist.

Men skal tryggur útlendskur
peningur fáast má land hava
góð sölulíkindi og royna at flyta
sinar vörur víða.

Vit Føroyingar hava ikki
nógvar vörur at flyta burtur.
Men vit eins og onnur fólk
mugu leita eftir marknaði og
sölulíkindum og royna at selja
okkara vörur so víða og fyri so
góðan pris sum vit kunna.

Sum er, eru tað bert tvey lond,
vit hava havt handilssamband
við: Danmark og Ongland. Dan-
mark er lítið land, og vit sleppa
ikkí langt við donskum valuta.